

Nincs béke a Kuruclesi úton

„Bányaváros” marad-e Budapest?

„Budapest bányaváros.” E mondatnak külön, egyre bővülő irodalma van. E mondat elhangzott kijelentésként, kérdő- és felkiáltójelek közé annyi furcsaság és bonyodalom fér el, annyi vihar-már túllépi a megszokott határokat. A budapesti bányák teljes történetét valószínűleg sohasem írják meg, pedig érdekes, tanulságos olvasmány lenne. Legalább olymit emondana a budapesti emberek, hivatalok arcúlatáról, mint a fővárosról.

A történet töredékét összegyűjtötték a Kurucles, a Széher úti és környékének lakói, mert a Kuruclesi út menti bányáknak éppen a közelükben éktelenkedik. Ezek az iratok azért érdekesek, mert Budapesthez régtől fogva hozzátartoznak a bányák, és bár nem ugyanolyan régtől fogva, a hivatalos és nem hivatalos tiltakozások is. Közben a budapesti bányák zavartalanul végezték városcsúfító munkájukat.

Egymást „játékos” hivatalok

E magátólértendő természetesség elszomorító. Ha csak a hiábavaló küzdelmeket dokumentálnák az iratok, újságcikkek, széljegyzetek, akkor is megrendítő olvasmány lenne. De arról is szólnak, hogyan kerül ki egymás rendelkezéseit a hivatalok, hogyan „játékos” egymást, mennyi körültekintő figyelmességgel, udvariassággal, mindig a szabályok betartásával.

Nem is kell végigjárni az összes — vagy száz kisebb-nagyobb — agyag-, sóder-, kavics- és kőbányát, hogy a kijelentő mondat mellett döntésünk: Budapest sajnos, bányaváros is. Legalább annyira, mint fűrdőváros. Ha nem jobban.

Obuda e szép részén, mintha leszakadt volna a hegy. Csillaghegynél, mintha a hegy gerincét kettévágták volna, keskeny hágót képezve ki. Ez már nem tartozik a városesztétikához, az „városkép korszerű kialakításához”? Milyen városkép az, amelybe ez a látvány is belefér?

Robbantás Kuruclesen

Részlet az összegyűjtött iratokból:

1961 decemberben a Magyar Nemzetben cikk jelent meg: „Kertészek robbantanak a Kuruclesen” címmel. Így kezdődik:

„A csend meg a szépség világa az. A János-hegy errefelé hajló meredek lejtője még így, késő őszi csupaszágában is festő esetjére kíváncsok... Am az idillnek hirtelen robbanás vet véget. A bánya, a Rozmaring Téesz kőbányája. Kell-e, hogy itt működjék okvetlenül? A Rozmaring Téesz elnöke megvonja a vállát: — A hatóság nem tiltotta még be, a közönség haszna van belőle, miért ne csináljuk? Rendeletéről, mely a főváros területén tiltja a bányászkozást, nem tudunk.”

A cikk így folytatódik: „A robbantási engedélyen a XII. kerületi tanács pecsétje látható. A Rozmaring Téesz központja ugyanis a Zugligeti úton van. A XII. kerületi tanács építési osztályvezetője így nyilatkozik: — Nem tartozik hozzánk a bánya. Mi nem adunk ki engedélyt. Tessék talán a II. kerületben érdeklődni.”

Itt aztán elfogyott az újságró türelme. Nem ment sehová. A cikkben egy bókot röptetett a gazdag téesznek (vagy inkább gúnynak szánta?), „aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet”, és kérte őket a nagyobb közösség nevében, ne robbantsák tovább a hegyet, ne fúrják meg a csend és szépség világát.

E hónapban újabb cikk jelent meg: „Mégse robbantsanak!”

1962 januárjában ismét egy cikk a Magyar Nemzetben: „Budapest bányaváros?” Ugyanarról a bányáról van szó, mint az előzőekben, a Kuruclesi úti, vagy talán inkább Hárshegyi úti kőbányáról.

Részlet a cikkből: „A szálak a Budapesti Bányaműszaki

Felügyelőséghez vezetnek. Ők adták a Rozmaring Téesznek a robbantási engedélyt.” Az újságrót felvilágosították a robbantások műszaki vonatkozásairól, sok egyébről, csak éppen arról nem, amire kíváncsi volt. A cikk vége: „Es ha olykor véletlenül egyesek mégis kikerültek a felügyelőség árgus pillantásait, s ott is robbantgatnak, ahol nem kellene, akkor ők hajlandók sürgősen közbelépni. Reméljük, így lesz a Kuruclesi kőbánya ügyében is.”

Mennyire kiolvasható a sorokból az újságró törekvése: úgy gondolja, többet elér, ha szép szó a fegyverrel, a nyílt támadás éles tőre helyett. Meg aztán nem is tudja pontosan, végül is hová kell szúrnia?

Megnőnek a bányák

1963 novemberben a Kurucles, Széher út és környékének lakói levelet írtak a II. kerületi tanács építési osztályának. A bánya a kezdetnek négy-ötzötösére nőtt! Sürgős intézkedést kérnek.

A válasz: a kerületi tanács úgy találja, a panasz jogos, „mivel az 1965-ig való visszafejlesztéses művelési eljárás véleményünk szerint nincs tartva.” A bányaművelési engedélyt a kerületi bányaműszaki felügyelőség adta ki, tőlük kérnek majd tájékoztatást. Postafordultával megérkezett a bányaműszaki felügyelőség válasza: „Ezen bányák művelését 1964. december 31-ig meg kell szüntetni. Ezen határidő után a bányahatóság a végleges terv- és tájrendezés kérdésében tárgyalást fog tartani az építési és közlekedési osztály bevonásával.”

Míndezek ellenére a Kuruclesi úti menti bánya most is működik. Időközben újabb cikkek sürgették a megnyugtató megoldást. 1967 októberében a főváros folyóiratában, a Budapestben siratták el a budai hegykoszorú több természeti ritkaságát, ékességét. E cikkből azt is megtudjuk, hogy már 1928-ban tiltakozott a Közmunkák Tanácsa a budapesti bányászkozást ellen. A határozatokat ugyanúgy nem hajtották végre, mint később, 1933-ban és még később, napjainkban az Országos Természetvédelmi Hivatal határozatait.

Kövessük tovább az események menetét. 1965 júliusában a Földtani Hivatal elnöke helyszíni szemlét tartott a bányánál, majd 1966 tavaszán újabb látogatás tett. 1967 augusztusában, az immár harmadik helyszíni megbeszélésen a Budapesti Bányaműszaki Felügyelőség főmérnöke, a lakosság feljegyzése szerint, becsület-szavát adta, hogy 1968. december 31-ig visszahordott földdel, teraszosítva és befásítva átadják a bányát.

1969 januárjában a lakosság érdeklődésére a főmérnök közölte, a bányaművelési engedélyt ismét két évre, 1970 végéig meghosszabbították.

Most már csak az a kérdés, miért nem sikerült adott szavát tartania a főmérnöknek?

— Csak arra tehettem ígéretet, hogy a magam részéről mindent elkövetek a terv végrehajtásáért — feleli.

— 1968 áprilisában újabb határozat született.

Újabb határidő

Ezen a „bejárás”-on, amint a jegyzőkönyv tanúsítja, megjelentek a fővárosi tanács városrendezési és építésügyi osztályának, a II. kerületi tanácsnak a képviselői, és a bányaműszaki felügyelőség főmérnöke. Ekkor állapotok megújabb határidőben.

— Hogy miért? A többi között azért, mert a fővárosi tanácsnak sürgősen szüksége volt a dolomit murra, a nemzetközi vásárra és a mezőgazdasági kiállításra. A fellelvő ipar is egyre többet kért. Nem mi hoztuk a döntést, annak csupán a műszaki részéhez szólhatunk hozzá.

Már a híres, gazdag Rozmaring Téesznek is elege van a bányaugyból, amint az elnök mondja.

— A murva 94 százalékát a budapesti építkezésekhez vásárolják tőlünk. Tonnánként húsz forinttal kevesebb a szállítási költség, mintha messzebb levő bányából hoznánk az anyagot. A hatóságok, a társadalmi

nyomásra mindig mondtak egy újabb időpontot. A főváros határozatot hoz, de nincs pénz a visszafejlesztésre. Az száz-ezrekbe kerül. Mi vállaltuk, de csak akkor, ha megengedik, hogy a visszafejlesztés költségeit kitermeljük. „Jegyzőkönyvön kívül” a gazdasági szakemberek örültségnek tartják betemetni ezt a nemzeti kincset, de félnek kimondani az igent, félnek a közvéleménytől. Nemet sem mondanak, kijönnek és megint gondolkodnak. Most aztán 1970 végére átadjuk a kuruclesi bányát az erdésznek és ezzel vége.

Hol a garancia?

Vége lenne ennek a szépen terjengő, talán soha végig nem gondolt ügynek, amely a szakembereket sem tudta egy táborba gyűjteni?

A televízió Kék fény című műsorában most felvetette, vajon nem elhamarkodott döntés a bánya bezárása? A kibányászott murva tonnája 20 forinttal emelkedik...

Nem titok, hogy a téesz tetemes haszonnal termeli ki a murvát. Vajon helyes, hogy e haszon csökkenését a vásárlókon, a fővárosi építkezéseken hozzák be?

A tengeri kígyó hosszúságúra nyúló ügyben hol van a garancia arra, hogy a határozatot, amelyet eddig soha nem hajtottak végre, ezúttal valóban végrehajtsák? A lakosság, sajnos, nehezen hisz benne. Mert olyan elképzelésekről hallottak — a bányaműszaki felügyelőség főmérnöke a riporterek is elmondta —, hogy a bányát tovább kellene fúrni egészen a másik bányáig. Az így megfúrt hegyrész helyén nagy katlan keletkezne, amely jó lenne esetleg sportpályának, fűrdőnek...

Egy szép napon talán a Gellértheget is elhordják?

Tóth Erzsébet